

Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Pactum, locatie Zetten

Toezicht Jeugdigen in Jeugdhulp (JIJ)

Rapport Pactum, locatie Zetten

De hulpaanbieder aan het woord

Op deze punten uit het rapport zijn we trots:

We zijn trots op het feit dat we:

- Mogelijkheden, wensen, risico's en problematiek uitgebreid in beeld brengen.
- Jeugdigen en ouders een duidelijke stem geven in de behandeling.
- Betrokken medewerkers in dienst hebben.
- Onze basismethodiek "veilig in verbinding" (gebaseerd op schematherapeutisch werken) op alle groepen geïmplementeerd hebben.
- Onze suïcidepreventie hebben verbeterd.
- Werken met signalerings- en beveiligingsplannen.
- Binnen de norm blijven ten aanzien van wachttijden op aanvullende behandeling (bijvoorbeeld cognitieve gedragstherapie).
- De samenwerking met de jeugd-GGZ hebben verbeterd.

Met deze punten uit het rapport gaan we aan de slag:

We gaan aan de slag met:

- Een project in het kader van kleinschalig wonen en kleinschalige behandelgroepen.
- Het verbeteren van de huiselijke uitstraling binnen onze groepen.
- Het nog tijdiger informeren van ouders (bij incidenten).
- Het verbeteren van toezicht in de nacht, waarbij specifiek aandacht is voor de pedagogische benadering.
- Het nog verder terugdringen van de inzet van vrijheidsbepalende maatregelen.
- Blijvende deskundigheidsbevordering in het kader van suïcide preventie.
- Het verbeteren van kennis ten aanzien van medicatie bij onze medewerkers.

Wat gaan jeugdigen en ouders hiervan merken?

- Er komen groepen waar wordt gewerkt volgens het principe van kleinschalig wonen.
- De groepen krijgen, waar nog noodzakelijk, een vriendelijkere, huiselijke uitstraling. Jeugdigen krijgen meer mogelijkheden om hun slaapkamer een eigen sfeer te geven.
- Pactum zal ouders eerder en beter informeren in geval van incidenten.
- Er worden veranderingen doorgevoerd in het nachtelijk toezicht, waarbij de jeugdzorgwerker een prominentere rol zal krijgen.
- Er worden minder vrijheidsbepalende maatregelen ingezet.
- Het aantal medicatiefouten zal afnemen.
- Het proces van aanmeldingen zal vloeiender verlopen.

Conclusie van de inspectie

De inspectie concludeerde na eerder toezicht in juni en juli 2020 dat Pactum, locatie Zetten (destijds: OGH) hard bezig was met verandertrajecten waarin werd gewerkt aan relationele veiligheid voor de jeugdigen en medewerkers en aan een verbeterplan gericht op suïcidepreventie. Het traject dat was ingezet vroeg om een cultuuromslag in alle lagen van de organisatie. De eerste stappen daartoe waren gezet en dat leidde tot waarneembare verbeteringen op de werkvloer, in de dossiers en in de behandeling.

Het beeld uit het toezicht van februari en maart 2021 bevestigt de eerdere indruk dat het door Pactum ingezette verandertraject heeft geleid tot zichtbare verbeteringen. Op veel getoetste normen voldoet Pactum (grotendeels) aan de norm. Daarnaast heeft Pactum laten weten inmiddels al een aantal verbetermaatregelen doorgevoerd te hebben. De inspectie acht de aanbieder in staat om verantwoorde hulp te bieden en vertrouwt erop dat Pactum concrete verbetermaatregelen doorvoert om aan alle normen te voldoen.

1 Inleiding

In februari en maart 2021 voerde de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (hierna: Inspectie) toezicht uit bij Pactum, locatie Zetten. Voor 1 januari 2021 was deze aanbieder bekend onder de naam Ottho Gerhard Heldring Stichting (verder OGH). Na een fusie met Pactum is de aanbieder verder gegaan onder de naam Pactum, locatie Zetten.

Aanleiding

Voor het onderzoek waren verschillende aanleidingen die hieronder worden toegelicht.

Relationele veiligheid

In 2018 was er media-aandacht voor OGH naar aanleiding van een artikel dat stelde dat jongeren niet veilig geweest zouden zijn voor loverboys en/of mensenhandelaren. Een onafhankelijke onderzoekscommissie heeft daarom een onderzoek uitgevoerd bij OGH naar de veiligheid van de zorg. De onderzoekscommissie concludeerde dat er geen sprake was van ernstige onveiligheid of structurele tekortkomingen in de hulp die OGH biedt aan jeugdigen. Daarnaast was een conclusie dat OGH een sterk ontwikkelde systeemkant heeft. Doordat OGH zich op deze wijze heeft ontwikkeld was een disbalans ontstaan, die de relationele veiligheid van medewerkers en de resocialisatie- en ontwikkelingsmogelijkheden van jongeren dreigde te ondermijnen.

OGH heeft in aansluiting op de bevindingen van de onderzoekscommissie een plan van aanpak gemaakt waarvan de inspectie oordeelde dat het zorgvuldig en methodisch was opgezet. OGH heeft in 2019 een vernieuwde basismethodiek en een gelijknamig programma 'Veilig in Verbinding' gestart. Deze methodiek, met zijn basis in de schematherapie, legt de focus op de basisbehoeften van de jongeren en hoe hieraan te voldoen.

In verband met het belang en de complexiteit van het thema heeft de inspectie uitgesproken het plan van aanpak op te volgen door middel van een bezoek aan OGH.

Suïcidepreventie

OGH had in november 2018 en januari 2019 te maken met twee suïcides van jeugdigen die met een machtiging gesloten jeugdzorg bij OGH verbleven. De inspectie heeft, conform artikel 11 van de *Leidraad Meldingen Jeugd* een eigen onderzoek verricht naar het overlijden van beide jeugdigen. De inspectie heeft op basis van deze onderzoeken een aantal aanbevelingen geformuleerd¹.

In juni en juli 2020 heeft de inspectie een bezoek gebracht aan OGH om de voortgang van beide verbetertrajecten te onderzoeken. In verband met het coronavirus heeft de inspectie op dat

1. [Samenwerking tussen kinder- en jeugdpsychiatrie, jeugdhulp en gemeenten essentieel | Rapport | Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd \(igj.nl\)](#)
[Ottho Gerhard Heldringstichting, Zetten | Rapport | Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd \(igj.nl\)](#)

moment een beperkt onderzoek uitgevoerd. De inspectie kondigde aan op een later moment de voortgang uitgebreider te toetsen in de praktijk. De bevindingen van dit bezoek zijn middels een brief van 7 september 2020 teruggekoppeld aan de aanbieder². De inspectie concludeerde dat OGH hard aan het werk was met de verbetertrajecten en dat dit al had geleid tot waarneembare verbeteringen op de werkvloer, in de dossiers en in de behandeling. De inspectie formuleerde een aantal aandachtspunten voor verder verbetering.

Jongerenraad

Eind 2020 nam de jongerenraad van Pactum, locatie Zetten, contact op met het meldpunt van de inspectie. De jongerenraad wilde hun ervaringen met de geboden hulp door Pactum met de inspectie delen. De inspectie heeft in het kader van dit onderzoek ook een gesprek met de jongerenraad gevoerd.

Opzet van het onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van het toetsingskader 'Het JIJ-kader'. Dit toetsingskader bestaat uit drie thema's: ontwikkelingsgerichte hulp, de deskundige hulpverlener en goed bestuur. Gezien de verschillende aanleidingen voor het toezicht richt het onderzoek zich op het thema ontwikkelingsgerichte hulp en is in navolging van de onderzoeken naar suïcide in geslotenheid gekeken naar het thema suïcidepreventie. Daarbij heeft de focus gelegen op de voortgang van de verbetermaatregelen die de aanbieder heeft ingezet na de twee onderzoeken.

Het volledige toetsingskader is te vinden op:

[Toetsingskaders jeugd | Jeugd | Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd \(igj.nl\)](#).

Beschrijving Pactum, locatie Zetten

Pactum, locatie Zetten (verder: Pactum) biedt specialistische hulp aan jeugdigen en gezinnen die te maken hebben met meervoudige complexe gedragsproblemen en psychiatrische problemen. Pactum is onderdeel van VIGO. Onder VIGO vallen zes zelfstandige stichtingen, dochterinstellingen genoemd, die hun hulpverlening, kennis en middelen bundelen.

Pactum biedt behandeling in zowel een open als gesloten setting. Als de gedragsproblemen leiden tot hoge veiligheidsrisico's en er een machtiging gesloten jeugdhulp voor JeugdzorgPlus is uitgesproken door een kinderrechter, dan worden jeugdigen behandeld in een gesloten behandelgroep. De behandeling wordt bij de meeste jeugdigen gestart met een stabilisatie- of observatieperiode van ten minste zes weken. Daarna besluit de aanbieder wat (intern) de meest passende vervolgplek is. Er zijn ook jeugdigen die direct op een behandelunit worden geplaatst en die niet eerst een stabilisatiefase of observatiediagnostiek doorlopen.

Op het terrein in Zetten zijn elf groepen, verdeeld over vier gebouwen, voor maximaal honderd jeugdigen. Er zijn acht groepen voor gesloten jeugdhulp, twee groepen voor open jeugdhulp en een

² Zie: [Otto Gerhard Heldringstichting, Zetten | Brief | Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd \(igj.nl\)](#)

groep voor Zeer Intensieve Kortdurende Observatie en Stabilisatie (ZIKOS). Twee van de gesloten groepen zijn gericht op observatiediagnostiek en daarnaast is er een seks specifieke gesloten meisjesgroep en een gesloten groep gericht op jeugdigen met een licht verstandelijke beperking. Het terrein wordt verdeeld door een doorgaande weg. Vier groepen, waarvan twee gesloten en twee open, bevinden zich aan de ene kant van de doorgaande weg en de overige groepen bevinden zich aan de andere kant. Op het terrein zijn ook een activiteitencentrum, een school en de kibboets (een soort zorgboerderij met paarden en kleinere dieren).

De ZIKOS heeft plek voor zes jeugdigen en de overige groepen hebben plek voor acht tot elf jeugdigen. In Zetten zijn meerdere groepen waar op het moment van het toezicht tien of elf jeugdigen verblijven. Die groepen worden begeleid door twee medewerkers. Pactum maakt daarbij onderscheid tussen een jeugdzorgwerker C en D. De jeugdzorgwerker C heeft een meer coachende rol. Daarnaast is er een behandelcoördinator betrokken bij de groepen, een operationeel manager en een psychiater. De psychiater is met name bij de ZIKOS nauw betrokken, heeft een rol bij medicatiecontrole en kan waar nodig worden betrokken.

2 Conclusie

In dit hoofdstuk geeft de inspectie haar conclusies weer. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk beschreven hoe het vervolg van het toezicht eruit zal zien.

Analyse

De inspectie concludeerde na het toezicht in juni en juli 2020 dat Pactum, locatie Zetten (destijds: OGH) hard bezig was met verandertrajecten waarin enerzijds werd gewerkt aan relationele veiligheid voor de jeugdigen en medewerkers en daarnaast aan het verbeterplan in verband met de twee suicides die bij de aanbieder hadden plaatsgevonden. Het traject dat was ingezet vroeg om een cultuuromslag in alle lagen van de organisatie. De eerste stappen daartoe waren gezet en dat leidde tot waarneembare verbeteringen op de werkvloer, in de dossiers en in de behandeling.

In verband met de maatregelen vanwege COVID-19 werd het toezicht op dat moment beperkt tot de dossiers en gesprekken met behandelaren. De inspectie heeft in februari en maart 2021 opnieuw toezicht gedaan waarbij de focus lag op gesprekken met jeugdigen en medewerkers en het bezoeken van de groepen waar de jeugdigen verblijven. Het beeld uit dit toezicht bevestigt de eerdere indruk dat het door Pactum ingezette verandertraject heeft geleid tot zichtbare verbeteringen.

De inspectie constateerde op de volgende twee normen alleen positieve punten:

- Wensen, behoeften, mogelijkheden van jeugdigen, ouders en netwerk zijn bekend bij hulpverleners.
- Thema suïcidepreventie: de samenwerking met de Jeugd-GGZ rondom de overdracht van informatie bij nieuwe plaatsingen.

Daarnaast voldoet Pactum op het merendeel van de normen grotendeels aan de norm.

Verbetering is nodig op de volgende normen:

- De hulp aan jeugdigen en ouders draagt bij aan een gezonde ontwikkeling in een zo thuis mogelijke omgeving. Hierbij gaat het om verbeteringen op het gebied van leefklimaat, toezicht in de nacht en het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen.
- Jeugdigen en ouders worden met respect behandeld en ervaren begrip, vertrouwen en veiligheid. Hierbij gaat het om verbeteringen ten aanzien van de groepsgrootte in relatie tot het geven van tijd en aandacht aan de jeugdigen.
- Thema suïcidepreventie: het is belangrijk om de wachttijden voor bepaalde typen van behandeling verder terug te dringen en kennis over farmacotherapie te verhogen bij de medewerkers.

Pactum heeft laten weten inmiddels al een aantal verbetermaatregelen doorgevoerd te hebben. Er is gestart met een project waarbij binnen twee groepen zal worden gewerkt met maximaal vier tot zes jeugdigen. De aanbieder zal dit, binnen de mogelijkheden die zij heeft, verder uitwerken.

Daarnaast is Pactum gestart met een werkgroep die gaat bedenken hoe het toezicht in de nacht beter vorm gegeven kan worden.

Vervolg

De inspectie acht de aanbieder in staat om verantwoorde hulp te bieden en vertrouwt erop dat Pactum concrete verbetermaatregelen doorvoert om aan alle normen te voldoen. De inspectie zal het resultaat van het verbetertraject opvolgen via het reguliere toezicht.

3 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het toezicht gepresenteerd voor het thema ontwikkelingsgerichte hulp, zoals de inspectie deze aantrof op het moment van toezicht. De inspectie geeft bij de normen per norm aan wat haar oordeel is.

De inspectie beoordeelt de normen op een vierpuntschaal:

- *De aanbieder voldoet aan de norm. De inspectie constateert op deze norm alleen positieve punten.*
- *De aanbieder voldoet grotendeels aan de norm. De inspectie constateert op deze norm veelal positieve punten, verbetering is op punten mogelijk.*
- *De aanbieder voldoet grotendeels niet aan de norm. De inspectie constateert op deze norm overwegend negatieve punten, verbetering is noodzakelijk.*
- *De aanbieder voldoet niet aan de norm. De inspectie constateert op deze norm nauwelijks tot geen positieve punten, verbetering is zeer noodzakelijk.*
- *De inspectie heeft deze norm niet beoordeeld.*

Daarnaast wordt in een aparte paragraaf de resultaten van het toezicht naar suïcidepreventie beschreven.

Thema 1: Ontwikkelingsgerichte hulp

In dit thema kijkt de inspectie naar in hoeverre de hulp gericht is op de ontwikkeling van de jeugdige en diens gezin.

In onderstaand figuur ziet u wat de oordelen zijn van de inspectie op de normen die vallen onder dit thema.

Beeld

Eigen regie

Respect

**Sociaal
netwerk**

**Gezonde
ontwikkeling**

Hieronder leest u per norm een toelichting op het oordeel van de inspectie.

Norm 1.1		Oordeel
	Wensen, behoeften, mogelijkheden van jeugdigen, ouders en netwerk zijn bekend bij hulpverleners.	

Uit de gesprekken met medewerkers en de dossiers blijkt dat de bij een jeugdige betrokken hulpverleners een duidelijk beeld hebben van de jeugdige en diens netwerk. Via het plan van de jeugdige en de casusconceptualisatie³ wordt uitgebreid in kaart gebracht wat de mogelijkheden, wensen en problematiek van de jeugdige zijn. Na plaatsing van een jeugdige gebruikt de aanbieder in de startfase verschillende vragenlijsten om zicht te krijgen op de jeugdige en het gezin. Ook blijkt uit de dossiers dat per jeugdige de risico's breed in kaart worden gebracht met behulp van de Start-AV (Short Term Assessment of Risk and Treatability, Adolescenten Versie).

Norm 1.2		Oordeel
	Jeugdigen en ouders hebben, waar mogelijk, regie over hun leven en welbevinden.	

Medewerkers vertellen dat via het intakegesprek samen met ouders en jeugdigen de hulpvraag en de doelen van de hulp wordt bepaald. Daarnaast is er in diverse documenten ruimte voor de mening van jeugdige en ouders, bijvoorbeeld in het plan en het verslag van het adviesgesprek. Ook vertellen jeugdigen dat zij regelmatig met hun mentor spreken en zij in die gesprekken alles kunnen bespreken waar ze tegenaan lopen.

In alle onderzochte dossiers trof de inspectie een plan aan, waarin de doelen van de hulp staan benoemd. Uit gesprekken met medewerkers blijkt dat de doelen samen met de jeugdigen en ouders worden opgesteld. Voor jeugdigen vanaf 16 jaar heeft Pactum de werkwijze om een toekomstplan 16 plus op te stellen. In dit plan staan de wensen van jeugdigen uitgebreid beschreven ten aanzien van een aantal onderwerpen die ook te maken hebben met het toekomstperspectief. Daarnaast ziet de inspectie in de dossiers dat medewerkers de voortgang van de hulp regelmatig evalueren met jeugdige en ouders.

De inspectie ziet ook een aantal punten die aandacht behoeven van Pactum. In de gesprekken met medewerkers en ouders hoort de inspectie voorbeelden waarbij het niet lukt om ouders tijdig te

³ Het casusconceptualisatieformulier is een onderdeel van het schematherapeutisch werken en bevat informatie over onder andere de actuele problemen van de jeugdige, de schemamodi en relevante gebeurtenissen uit het leven. De term schemamodi verwijst naar de verschillende cognitieve, emotionele en gedragsmatige toestandsbeelden van een persoon.

informereren bij incidenten. Medewerkers betrekken ouders niet altijd tijdig bij beslissingen over de consequentie van het gedrag dat jeugdigen laten zien, zoals het intrekken van verlof.

De inspectie ziet in de dossiers en hoort in de gesprekken dat door het gedwongen kader van de hulp binnen de JeugdzorgPlus en de problematiek van de jeugdigen het hebben van regie door jeugdige en ouders soms lastig is. Uit een recent leefklimaatonderzoek blijkt dat ongeveer de helft van de jeugdigen van mening is dat ze te weinig zelf mogen beslissen. Uit de gesprekken met het management en medewerkers blijkt dat dit een aandachtspunt is waar de aanbieder ook zelf alert op is.

De inspectie verwacht dat dit onderwerp aandacht blijft krijgen van Pactum.

Norm 1.3		Oordeel
	Jeugdigen en ouders worden met respect behandeld en ervaren begrip, vertrouwen en veiligheid.	

Uit de gesprekken met jongeren blijkt dat zij positief zijn over de inzet en interesse van de medewerkers die de begeleiding bieden op de groep. Zo vertellen zij dat medewerkers betrokkenheid bij de jeugdigen tonen en graag naar ze luisteren. Een ouder vertelt dat medewerkers goed in de gaten hebben hoe de jeugdigen erbij zitten en daarbij voldoende oog hebben voor de onderliggende psychische problemen.

Uit de gesprekken met medewerkers en uit de dossiers blijkt dat bij het begeleiden van de jeugdigen gebruik wordt gemaakt van de basismethodiek 'Veilig in Verbinding', die gebaseerd is op het schematherapeutisch werken. Dit maakt dat er meer oog is voor waarom een jeugdige bepaald gedrag laat zien en er met een bredere blik wordt gekeken naar het gedrag van de jeugdige. Hierbij is er aandacht voor de manier waarop de gezonde kant van een jeugdige benadrukt kan worden en wat het effect is van de wijze waarop de medewerkers reageren op de jeugdige. Medewerkers vertellen dat zij groeiende zijn in het toepassen van de methodiek voor het schematherapeutisch werken. Als er sprake is van spanning op de groep, dan vinden medewerkers het soms lastig om er actief aan te werken en staat met name het bewaken van de veiligheid voorop.

De inspectie hoort ook in de gesprekken met medewerkers dat zij regelmatig te weinig tijd hebben voor de jongeren. Als reden daarvoor wordt de groepsgrootte genoemd. Er zijn groepen met tien of meer jongeren en met twee medewerkers die samen de dienst draaien. Een enkele groep waar tijdelijk twaalf jongeren verblijven heeft drie medewerkers ingeroosterd staan. Door het grote aantal jeugdigen in combinatie met hun complexe gedrag vinden medewerkers het lastig om goed aan de doelen te werken en om jeugdigen de aandacht te bieden die zij nodig hebben. Ook vertellen medewerkers dat het lastig kan zijn om het signaleringsplan toe te passen. Zo lukt het bijvoorbeeld niet om spanning bij een jeugdige weg te nemen door een activiteit als een wandeling of een rondje fietsen. Reden daarvoor is dat een medewerker buiten schooltijd niet weg kan van de

groep, omdat diens collega dan achterblijft met een te groot aantal jeugdigen. De inspectie ziet weliswaar dat jeugdigen en ouders met respect worden behandeld, maar vanwege het tekortschieten in tijd en aandacht voor de jeugdigen wordt deze verwachting beoordeeld met een oranje.

De inspectie heeft tijdens eerdere bezoeken gehoord dat het kleiner maken van de groepen of het inzetten van meer personeel lastig is in verband met de financiële consequenties daarvan. Het management vertelt dat er gewerkt wordt aan een vastgoedvisie met als doel het bieden van meer kleinschalige JeugdzorgPlus. Ook uit het jaarplan van Pactum blijkt dat dit een doelstelling is. Het bieden van kleinschalige zorg is een speerpunt van de Jeugdwet en ook het landelijke actieplan 'De best passende zorg voor kwetsbare jongeren' beschrijft het belang van meer kleinschalig, gezinsgerichte woonvormen, zowel in de gesloten als open residentiele jeugdhulp.

De inspectie verwacht dat Pactum, locatie Zetten op korte termijn stappen zet om aan te sluiten bij deze landelijke ontwikkelingen op het gebied van JeugdzorgPlus. Na het toezicht heeft de aanbieder laten weten dat zij inmiddels voorbereidingen aan het treffen zijn om te starten met twee groepen die al gaan werken vanuit de principes van kleinschalig werken.

Norm 1.4		Oordeel
	Jeugdigen worden ondersteund om hun sociale netwerk in stand te houden of uit te breiden.	

In de dossiers van de jeugdigen is zichtbaar dat er aandacht is voor het onderhouden van het netwerk. Zo blijkt in een aantal dossiers dat medewerkers met jeugdigen werken aan contactherstel tussen jeugdige en ouders wanneer die relatie verstoord is geraakt. Op de groep maken jeugdigen met de mentor een casusconceptualisatie, waar een geneogram of een sociogram onderdeel van uitmaken. Dit zijn instrumenten om in kaart te brengen wie belangrijk zijn voor de jeugdige. Daarbij is zichtbaar dat er ook aandacht is voor het bredere netwerk, buiten het gezin.

Uit de gesprekken en de dossiers blijkt dat het uitbreiden van het netwerk minder aandacht krijgt. Een medewerker vertelt dat de groepsleiding daarvoor te weinig tijd beschikbaar heeft. Ook de activiteiten waaraan jeugdigen op het terrein kunnen deelnemen, hebben niet tot doel om het netwerk uit te breiden. Overigens zijn de jeugdigen wel enthousiast over het aanbod aan activiteiten dat op schooldagen of in de vakantie op het terrein wordt geboden. Jeugdigen noemen dit als een positief punt van de begeleiding die zij krijgen bij de aanbieder.

Uit de gesprekken met ouders en jeugdigen blijkt dat jeugdigen twee keer per week tien minuten mogen bellen met hun ouders. Zij ervaren dat daarbij geen maatwerk wordt geboden. Bijvoorbeeld als een jeugdige het vanuit zijn problematiek lastig vindt om te vertellen hoe het met hem gaat en daar meer tijd voor nodig heeft, dan moet het gesprek toch na tien minuten worden afgesloten. De inspectie ziet daarbij wel verschillen tussen de groepen. Op sommige groepen lukt het al beter om

maatwerk te bieden bij het onderhouden van de contacten met het sociale netwerk, maar op andere groepen wordt een striktere werkwijze gehanteerd waarbij nog weinig rekening wordt gehouden met de individuele omstandigheden van een jeugdige en diens gezin.

Norm 1.5		Oordeel
	De hulp aan jeugdigen en ouders draagt bij aan een gezonde ontwikkeling in een zo thuis mogelijke omgeving.	

De inspectie heeft ten aanzien van deze norm bevindingen op verschillende thema's die hieronder worden toegelicht.

Leefomgeving

De inspectie ziet tijdens de rondleiding dat de mate waarin sprake is van een zo thuis mogelijke omgeving verschilt per groep. Een jongere vertelt dat zij een gezellige kamer heeft en spulletjes van thuis mag meenemen om het leuk te maken. De inrichting van een aantal groepen is huiselijk met een gezamenlijke huiskamer en zithoek. Er zijn echter ook groepen die een weinig huiselijke sfeer hebben en veel meer een justitiële uitstraling. Meerdere jeugdigen vertellen dat hun kamer een kille uitstraling heeft en lijkt op een gevangenis. De inspectie constateert bij één van de bezochte groepen, Rietkamp, dat deze groep geen huiselijke uitstraling heeft. De groep oogt leeg, verouderd en slecht onderhouden.

Toezicht in de nacht

Uit de rondleiding en de gesprekken met medewerkers en jeugdigen blijkt dat er in de nacht niet op iedere groep een pedagogisch medewerker aanwezig is. Er zijn in de nacht voor de gehele locatie van elf groepen twee medewerkers die een slaapdienst hebben: zij verblijven op twee verschillende groepen en hebben een pieper en telefoon bij zich. Elk van de vier gebouwen heeft daarnaast een loge en er is een centrale loge. In de nacht zijn er vier bewakers die ieder in een loge zitten en daar de camerabeelden bekijken en de geluiden uitluisteren van de gangen van de groepen. Daarnaast is er één bewaker die in de nacht rondes rijdt over het terrein. Op de gesloten groepen gaan de deuren van de slaapkamers in de nacht op slot. Bij de open groepen is dat niet het geval, maar gaat wel de deur naar de woonkamer op slot. Jeugdigen vertellen dat zij 's nachts via de intercom kunnen inbellen en dan de beveiliging in kunnen schakelen. De beveiliging kan vervolgens ook één van de pedagogisch medewerkers wekken, maar in de praktijk is het vooral de beveiliging die een inschatting maakt van de situatie van de jeugdigen. Jeugdigen geven aan dat zij door deze werkwijze soms ervaren dat zij niet de hulp krijgen die zij nodig hebben, ook omdat ze personen aan de telefoon krijgen die hen en hun problematiek niet kennen.

De inspectie heeft gezien het bovenstaande in relatie tot de doelgroep die bij Pactum, locatie Zetten verblijft, zorgen over het toezicht in de nacht en verwacht dat de aanbieder het toezicht in de nacht passend maakt bij de doelgroep die er verblijft.

Toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen

Uit de diverse gesprekken en documenten komt naar voren dat er aandacht is voor het terugdringen van vrijheidsbeperkende maatregelen. Door de toepassing van het schematherapeutisch werken lukt het de aanbieder steeds beter om een behandelgerichte cultuur te bereiken. Medewerkers richten zich op de relatie met jeugdigen en benaderen hen meer op maat. Recent is ook de methode de Verbindingsmotor ontwikkeld die nu geïmplementeerd wordt. Hiermee wordt door de inzet van een coach bij teamvergaderingen gecoacht op thema's die verbonden zijn met het schematherapeutisch werken zoals autonomie en veilig en verbonden. De inspectie hoort in het gesprek met het management dat zij zich bewust zijn van het feit dat er nog ontwikkeling nodig is wat betreft het leveren van maatwerk bij de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen.

Uit het dossieronderzoek en de gesprekken met medewerkers en jeugdigen blijken de volgende punten:

- Bij het fouilleren van de jeugdigen wordt regelmatig gebruik gemaakt van een scheurjurk. Uit de gesprekken met de medewerkers blijkt dat met het inzetten van fouilleren wisselend wordt omgegaan en dat de handelwijze niet altijd strookt met het protocol dat de aanbieder hierover heeft geformuleerd. Uit het protocol fouilleren blijkt dat een scheurjurk ingezet kan worden, indien medewerkers van mening zijn dat er meer onderzoek noodzakelijk is. Hier dient expliciet toestemming voor gegeven te worden door de operationeel manager. Uit de gesprekken met medewerkers en jeugdigen blijkt echter dat er op bepaalde groepen standaard gebruik wordt gemaakt van een scheurjurk en dat jeugdigen hierbij moeten springen, squats moeten doen of moeten blazen op hun arm.

De inspectie verwacht dat er zeer terughoudend wordt omgegaan met het fouilleren in een scheurjurk. Bij de afweging of deze maatregel gezien de omstandigheden van het concrete geval noodzakelijk is, dient het proportionaliteitsbeginsel en subsidiariteitsbeginsel te worden toegepast. Artikel 3 EVRM (Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens), waarin onder meer het verbod op onmenselijke of vernederende behandeling is opgenomen, moet tevens bij deze afweging worden betrokken. Het toepassen van een vrijheidsbeperkende maatregel als dit niet noodzakelijk is of als een minder ingrijpende maatregel mogelijk is waarmee hetzelfde doel kan worden behaald, kan immers een schending van dit artikel opleveren.

- Uit diverse gesprekken blijkt dat het voor de aanbieder moeilijk is om drugs buiten het terrein te houden. Mogelijk speelt dit mee in de keuze om maatregelen als fouilleren met een scheurjurk en het afnemen van urinecontroles in te zetten. Dit probleem mag echter niet zomaar doorvertaald worden naar dergelijke ingrijpende controles op individuele jeugdigen. Ook het afnemen van een urinecontrole is een maatregel waarbij het belangrijk is om een individuele afweging te maken over de noodzaak ervan. De inspectie ziet in de dossiers een voorbeeld van een jongere die niet is geclassificeerd als drugsgebruiker, maar toch regelmatig met urinecontroles te maken krijgt vanwege de aanwezigheid van drugs op haar groep.

De inspectie verwacht dat een urinecontrole alleen wordt ingezet indien daarvoor de noodzaak bestaat vanuit de behandeling van de individuele jeugdige en er een individuele afweging heeft plaatsgevonden. Daarnaast verwacht de inspectie dat de aanbieder andere maatregelen inzet die op meer effectieve wijze kunnen bijdragen aan het voorkomen van drugsgebruik op het terrein.

- Uit de gesprekken met medewerkers en jeugdigen blijkt dat er na ongewenst gedrag sancties opgelegd kunnen worden. De meest gehoorde voorbeelden zijn half uurtjes en een Tijdelijke Aangepast Programma (TAP). Een half uurtje betekent dat jeugdigen 's avonds een half uur eerder naar bed moeten. Als aanleiding wordt genoemd te laat komen, je eten niet opeten en bij elkaar op de kamer komen zonder toestemming. Een TAP, meestal in de vorm van een kamerprogramma met schrijfopdracht, wordt toegepast als sanctie na bijvoorbeeld weglopen of middelengebruik. Uit de gesprekken blijkt dat medewerkers deze sancties regelmatig als een soort automatisme inzetten zonder voldoende stil te staan bij de oorzaak van het ongewenste gedrag en wat dat gedrag vraagt qua begeleiding en behandeling.
- Met medewerkers is gesproken over de standaardfasering die wordt toegepast bij de behandeling binnen de JeugdzorgPlus. Een medewerker vertelt dat de uitdaging om de standaardfasering los te laten is aangegaan, dat ze hard bezig zijn dat op maat te maken. Het fasemodel helpt echter niet altijd bij het bieden van maatwerk. Soms lukt het om binnen de verschillende fases onderscheid te maken tussen jeugdigen, bijvoorbeeld een jeugdige die ondanks dat zij in het begin van haar behandeling staat toch de groep en het terrein mag verlaten met haar ouders omdat dit past bij haar problematiek en behoeften. Ook hoort de inspectie in de gesprekken voorbeelden waaruit blijkt dat de fasering leidt tot een bepaalde starheid. Bijvoorbeeld dat jeugdigen vanaf fase 5 hun mobiele telefoon mogen gebruiken en daarvoor niet, ongeacht hun problematiek.

Doorstroom

Een laatste punt van zorg is de doorstroom naar een vervolgplek. De doorstroom, zowel op het terrein als extern, is volgens medewerkers op dit moment erg moeilijk. Zij vertellen dat daardoor het perspectief voor jeugdigen wegvalt, waardoor hun ontwikkeling stagneert of ze zelfs terugval in hun problematiek laten zien.

Hoewel dit probleem breder gezien wordt binnen de Jeugdzorg Plus, verwacht de inspectie wel dat de aanbieder stappen zet om de doorstroom te verbeteren, waar nodig in overleg met de bredere jeugdzorgketen.

Thema suïcidepreventie

Zoals beschreven in de inleiding, heeft de inspectie tijdens het toezicht ook onderzoek gedaan naar het thema suicidepreventie. Hieronder geeft de inspectie heeft bevindingen weer.

Scholing

Pactum, locatie Zetten heeft na de twee onderzoeken naar suïcide binnen de JeugdzorgPlus een verbeterplan opgesteld waarin de aanbevelingen van de inspectie een plek hebben gekregen. Onderdeel van het verbeterplan is de scholing van alle medewerkers op dit thema. Pactum, locatie Zetten heeft hiervoor een eigen scholing laten ontwikkelen. Door de maatregelen die worden getroffen om verspreiding van het coronavirus tegen te gaan, is op dit moment het volgen van scholing lastig. Dat betekent dat de ontwikkelde training gericht op suïcidepreventie nog altijd niet door alle teams is gevolgd. Bij één groep is het volgen van deze training twee keer uitgesteld en is recent besloten het toch via teams te laten plaatsvinden.

De medewerkers die de training reeds hebben gevolgd ervaren het als waardevol en helpend. Zo oefenen medewerkers een aantal vaardigheden met een acteur en leren medewerkers hoe zij met jeugdigen openlijk kunnen spreken over suïcidale gedachten en gedragingen.

De inspectie verwacht dat zo spoedig mogelijk alle teams getraind zullen worden. Daarnaast is het een aandachtspunt om blijvend aandacht te geven aan dit onderwerp. Medewerkers die minder vaak te maken hebben met jongeren met suïcidale gedachten of gedragingen vertellen dat de kennis na verloop van tijd weer wegzakt. Het is daarom belangrijk om aandacht te hebben voor het paraat houden voor de kennis en een plan te maken voor opvolging van de geboden training.

Farmacotherapie

Een verbeterpunt uit het verbeterplan is het beleid rondom farmacotherapie opnieuw evalueren en borgen, waaronder het trainen van de pedagogisch medewerkers in het effect en de bijwerkingen van medicatie. Medewerkers vertellen dat zij niet zijn geschoold in het onderwerp medicatie en dat zij, gezien de doelgroep, wel behoefte hebben aan scholing op dit onderwerp. Op dit moment kunnen zij vragen over medicatie stellen aan de psychiater. Daarnaast sluiten mentoren aan bij medicatiecontroles. Medewerkers vertellen dat zij daarnaast behoefte hebben aan scholing waarbij ook aandacht is voor bijwerkingen van medicatie.

Het verbeterplan beschrijft dat er een beleidsnotitie farmacotherapie is vastgesteld en dat de scholing van medewerkers evenals het betrekken van ouders bij farmacotherapie verder wordt uitgewerkt en geïmplementeerd in het eerste kwartaal van 2021. Zoals blijkt uit het bovenstaande is deze implementatie van de scholing niet gebleken uit de gesprekken met de medewerkers. Zij kunnen desgevraagd niet vertellen welke stappen er door de aanbieder worden gezet voor wat betreft het onderwerp farmacotherapie.

Evalueren en in kaart brengen van suïcidaal gedrag

De inspectie heeft na de onderzoeken naar de twee suïcides aandacht gevraagd voor het gebruik maken van passende instrumenten voor de inschatting van suïcidaliteit en voor het tijdig invullen van de beschikbare instrumenten. Het verbeterplan beschrijft dat de richtlijn 'Suicidepreventie' is

bijgesteld en dat medewerkers hierin zijn geschoold. Tijdens het huidige toezicht blijkt uit de gesprekken met medewerkers en uit de dossiers dat er diverse instrumenten worden gebruikt om vanaf de start het suïcidale gedrag en triggers voor dit gedrag in kaart te brengen. Tevens maakt de mentor, samen met de jeugdige, kort na opname een signaleringsplan voor iedere jeugdige. Eerder werd nog geconstateerd dat soms langer werd gewacht met het opstellen van een signaleringsplan, dat is nu niet meer gezien. Uit de dossiers blijkt dat deze signaleringsplannen zijn geformuleerd conform het schematherapeutisch werken. Ook blijkt uit de gesprekken met medewerkers en ouders dat de signaleringsplannen regelmatig worden bijgesteld, dat het niet een statisch document is, maar een plan dat steeds wordt bijgesteld wanneer daar aanleiding voor is. Daarnaast vertelt de gedragswetenschapper dat er nu binnen twee weken een structuurdiagnose moet liggen.

De inspectie ziet in de dossiers en hoort in de gesprekken met medewerkers en jeugdigen dat de behandelcoördinator in gesprek gaat met de jeugdige en met medewerkers na suïcidaal gedrag of suïcidale uitspraken van de jeugdige. Ook vertellen medewerkers dat hun methodiek van werken meer gericht is op in verbinding komen met de jeugdigen in het algemeen. Ook bij de preventie van suïcide is dat het geval. Er wordt na een incident meer met de jeugdige in gesprek gegaan en het onderwerp suïcidepreventie is meer onder de aandacht gekomen. Ook vertellen medewerkers dat ze met jeugdigen een modisequentie maken, een opvolging van modi. Voor elke modus bestaat een moduskaart waarop een verschillende kant van het gedrag uitgebeeld staat. De jeugdige en medewerker kunnen met deze kaarten de volgorde van gedrag en gevoelens in beeld brengen. Deze werkwijze helpt bij het achterhalen van triggers van gedrag.

De inspectie heeft door het bijwonen van een teamoverleg gezien dat bij de jeugdigen die op de ZIKOS verblijven regelmatig in multidisciplinair verband wordt geëvalueerd hoe het met de jeugdige gaat. Een aandachtspunt is het evalueren van incidenten, waaronder suïcidale gedragingen, in de overige teams. Medewerkers vertellen in de gesprekken dat het door een volle agenda soms lastig is om in vergaderingen voldoende stil te staan bij incidenten.

Betrekken van ouders

De inspectie heeft na de twee onderzoeken naar de suïcides aandacht gevraagd voor het betrekken van ouders bij het verlenen en bepalen van de hulp. In het verbeterplan benoemt de aanbieder het betrekken van ouders bij de geboden hulp en dit punt heeft aandacht gekregen in de aangepaste richtlijn 'Suïcidepreventie'. In het huidige toezicht vertellen ouders over een aantal momenten waarop zij betrokkenheid hebben. Zo vertellen de ouders van één jeugdige dat het signaleringsplan bij hen is getoetst. Zij hebben het met de mentor doorgenomen met de vraag of zij het beeld als ouders herkennen en aanvullingen hebben. Ouders vertellen ook als voorbeeld voor hun betrokkenheid dat ze zijn gebeld door de psychiater toen er iets veranderde over medicatie. Hij vertelde dan wat de medicatie zou kunnen doen en vroeg of ouders het ermee eens waren. Ook hoorde de inspectie van andere ouders een voorbeeld waarin de psychiater belde met ouders rondom de afbouw van medicatie om te bespreken hoe het gaat.

Medewerkers vertellen aan de inspectie dat de hulp vooral op het kind gericht is en de betrokkenheid van ouders groter zou kunnen zijn. Meestal belt de medewerker dezelfde avond met ouders na een incident of suïcidale uitspraken van een jeugdige, maar door zowel ouders als medewerkers worden ook voorbeelden genoemd waarbij ouders na een ernstig incident pas uren later of zelfs de volgende dag worden gebeld.

Uit gesprekken met ouders en medewerkers blijkt dat de mate waarin ouders worden betrokken ook verschilt per groep. Vanuit ZIKOS worden ouders regelmatig gebeld door de mentor en is er ook contact met de behandelcoördinator en psychiater. Ouders vertellen dat het op andere groepen voor de medewerkers minder vanzelfsprekend lijkt om regelmatig met hen contact te hebben en te overleggen.

Wachttijden

In één van de onderzoeken na een suïcide constateerde de inspectie dat er binnen toenmalige OGH sprake was van wachttijden voor therapie, waardoor de jeugdige lang moest wachten op de hulp die nodig was. Tijdens het bezoek in juli 2020 gaf OGH aan dat er geen wachttijden voor therapie meer waren, nadat een extra behandelaar was aangenomen. Volgens het verbeterplan gericht op suïcidepreventie is de formatie in overeenstemming met de vraag, waardoor de wachttijd minimaal zou zijn. In vrijwel alle gesprekken hoort de inspectie dat er nu wel wachttijden zijn. De duur daarvan is ook afhankelijk van het type behandeling dat het kind nodig heeft. Medewerkers noemen een maand tot 19 weken als duur van de wachttijd. EMDR wordt genoemd als voorbeeld van een therapie waarop een jeugdige langer moet wachten.

Uit de gesprekken met medewerkers en jeugdigen blijkt dat nu sneller na de start van de hulp een inschatting wordt gemaakt van de behandeling die de jeugdige nodig heeft. Waar voorheen vaak werd gewacht tot het afsluiten van de observatieperiode wordt nu de behandeling al eerder aangevraagd zodat de jeugdige bij overgang naar een volgende groep snel kan starten met de behandeling.

De inspectie verwacht dat de aanbieder in kaart brengt hoe lang jeugdigen in de praktijk moeten wachten op hulp nadat is ingeschat dat die hulp nodig is en bepaalt welke stappen hierin nodig zijn.

Overdracht informatie

In één van de suicide-onderzoeken constateerde de inspectie dat er verbetering nodig was in de samenwerking met de Jeugd-GGZ, onder andere voor wat betreft de overdracht na plaatsing binnen de Jeugdzorg Plus. Uit het verbeterplan blijkt dat er werkafspraken tot stand zijn gekomen met aanbieders van Jeugd-GGZ in de provincie Gelderland. Bij het huidige toezicht ziet de inspectie in de dossiers en in het bijgewoonde multidisciplinair (team)overleg dat er meer aandacht is gekomen voor de samenwerking met externe partijen rondom de overdracht van een jeugdige naar Pactum, locatie Zetten. In één casus werd meegelopen door een begeleider van de vorige behandelplek en in een andere casus heeft de aanbieder de hulp van het CCE ingeroepen. De inspectie ziet dat op het punt van samenwerking en overdracht in de afgelopen periode stappen zijn gezet.

Bijlage: Verantwoording van het toezicht

De inspectie voerde het toezicht bij Pactum, locatie Zetten uit op 25 februari en 3 maart 2021. Om tot een gefundeerd oordeel te komen, gebruikte de inspectie voor het toezicht verschillende informatiebronnen. De informatie uit deze bronnen is met elkaar vergeleken en gewogen. Voor het toezicht zijn de volgende bronnen betrokken:

- Een gesprek met de jongerenraad van Pactum, locatie Zetten.
- Een gesprek met vijf jeugdigen.
- Een (telefonisch) gesprek met drie ouders en een voogd/jeugdbeschermer.
- Een gesprek met drie leden van het dagelijks bestuur / management van Pactum, locatie Zetten.
- Het bijwonen van een multidisciplinair (team)overleg van de groep de Cirkel (ZIKOS).
- Gestructureerde interviews met:
 - vijf pedagogisch medewerkers
 - een behandelcoördinator
 - een gesprek met de vertrouwenspersoon van AKJ
- De check van vier dossiers van jeugdigen, onder andere op de aanwezigheid van een plan en risico-inschattingen en -beoordelingen.
- Observaties van de leef- en verblijfruimten van vijf groepen.
- Het bijwonen van een casusoverleg.
- Analyse van ontvangen documenten, zoals tevredenheidsonderzoeken, protocollen en visiedocumenten.

Duidelijk. Onafhankelijk. Eerlijk.

www.igj.nl